

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૫ એસસીઆર ૬૨૨

ભારત સંઘ

વિ.

કે.વી. લક્ષ્મણ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નંબર ૯૨૦ ઓફ ૨૦૦૮)

જૂન ૨૯, ૨૦૧૬

[અભય મનોહર સપ્ટે અને અશોક ભૂષણ, જે.જે.]

દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮:

કલમ ૯૬ – હેઠળની હુકમત – વ્યાપ – માલિકી હક્કનો દાવો – ટ્રાયલ કોર્ટ

દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવ્યો – પ્રથમ અપીલ – હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દેવામાં આવી – અપીલ પર, ઠરાવ્યું: પ્રથમ અપીલીય અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર ઘણું વિશાળ છે – તમામ પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવું એ પ્રથમ અપીલીય અદાલતની ફરજ છે – વર્તમાન કેસમાં, પ્રથમ અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દેવી યોગ્ય ન હતી.

ઓર્ડર ૪૧, નિયમ ૨૭ – અપીલીય અદાલતમાં વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા – માલિકી હક્કનો દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો – પ્રથમ અપીલમાં, વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા – એવા ગ્રાઉન્ડ પર નકારવામાં આવ્યા કે વધારાના દસ્તાવેજો ફાઈલ કરવાનું કારણ પૂરતું ન હતું અને પુરાવા ન તો ભૌતિક હતા કે ન તો સુસંગત – ઠરાવ્યું: જો અપીલનો પક્ષકાર એ સંતોષવા માટે સક્ષમ હોય કે ટ્રાયલના તબક્કે વધારાના પુરાવા ફાઈલ ન કરવા માટે ન્યાયી કારણ હતું અને પુરાવા પક્ષકારોના અધિકારો નક્કી કરવા માટે સુસંગત અને ભૌતિક હતા, તો અદાલતે પક્ષકારને આવા વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ – વર્તમાન કેસમાં, વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની અરજી મંજૂર કરવાને પાત્ર હતી – બાબત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવી અને વાદીને વધારાના પુરાવા રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી – પ્રતિવાદીઓને વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની તક પણ આપવામાં આવી.

બાબત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલતા, અદાલતે ઠરાવ્યું:

૧. હાઈકોર્ટે અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દેવી જોઈતી ન હતી પરંતુ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અપીલ દાખલ કરવી જોઈતી હતી અને ત્યારબાદ પ્રતિવાદીઓને અપીલની નોટિસ બજાવ્યા પછી અંતિમ નિર્ણય લેવો જોઈતો હતો. કાયદાનો સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૯૬ હેઠળ ડિકી વિરુદ્ધ પ્રથમ અપીલ દાખલ કરવાનો અધિકાર એ મુકદમાબાજ પક્ષકારનો કિંમતી કાનૂની અધિકાર છે. પ્રથમ અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પ્રથમ અપીલીય અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર ટ્રાયલ કોર્ટની જેમ જ ઘણું વિશાળ છે અને અપીલકર્તા માટે પ્રથમ અપીલમાં હકીકતના અથવા/અને કાયદાના તમામ તારણો પર હુમલો કરવાનું ખુલ્લું છે. તમામ પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવું એ પ્રથમ અપીલીય અદાલતની ફરજ છે અને તે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોથી અલગ નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે. [પેરા ૨૦, ૨૨][૬૨૮-સી-ઈ]

સંતોષ હઝારી વિ. પુરુષોત્તમ તિવારી (મૃતક) વારસદારો મારફત (૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૧૭૯: ૨૦૦૧ (૧) એસસીઆર ૯૪૮; મધુકર અને અન્ય વિ. સંગ્રામ અને અન્ય, (૨૦૦૧) ૪ એસસીસી ૭૫૬: ૨૦૦૧ (૩) એસસીઆર ૧૩૮; એચ.કે.એન. સ્વામી વિ. ઈર્શાદ બાસિત (૨૦૦૫) ૧૦ એસસીસી ૨૪૩; જગન્નાથ વિ. અરુલપ્પા અને અન્ય (૨૦૦૫) ૧૨ એસસીસી ૩૦૩; બી.વી. નાગેશ અને અન્ય વિ. એચ.વી. શ્રીનિવાસ મૂર્તિ (૨૦૧૦) ૧૩

એસસીસી ૫૩૦: ૨૦૧૦ (૧૧) એસસીઆર ૭૮૪; સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિ. એમસન્સ ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ અને અન્ય (૨૦૧૧) ૧૨ એસસીસી ૧૭૪: ૨૦૧૧ (૧૦) એસસીઆર ૪૩૬ – પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

કુરિયન ચાકો વિ. વરકી ઓસેફ એઆઈઆર ૧૯૬૯ કેરળ ૩૧૬ – માન્ય રાખવામાં આવ્યું.

૨.૧ હાઈકોર્ટે બીજી ભૂલ ત્યારે કરી જ્યારે તેણે અપીલકર્તા દ્વારા દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ ફાઈલ કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દીધી. આ અરજી એક કરતા વધુ કારણોસર મંજૂર થવી જોઈતી હતી. પ્રથમ, અરજીનો વિરોધ કરવા માટે કોઈ નહોતું. બીજું, અપીલકર્તાએ અરજીમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તેઓ શા માટે દીવાની દાવામાં અગાઉ વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરી શક્યા ન હતા અને અપીલના તબક્કે આવા પુરાવા ફાઈલ કરવામાં તેમના તરફથી શા માટે વિલંબ થયો હતો. ત્રીજું, અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનોને સોગંદનામા સાથે સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું, જેનું કોઈ ખંડન થયું ન હતું. ચોથું, અરજીમાં જરૂરી વિગતો પણ હતી કે અપીલમાં સંકળાયેલા વાસ્તવિક વિવાદનો નિર્ણય કરવા માટે વધારાના પુરાવા શા માટે જરૂરી હતા. પાંચમું, વધારાના પુરાવા જાહેર દસ્તાવેજોના સ્વરૂપમાં

હોવાને કારણે અને દાવાવાળી જમીન સાથે સંબંધિત હોવાથી, તેને રેકૉર્ડ પર લેવા જોઈતા હતા અને છેલ્લે, અપીલકર્તા ભારત સંઘ હોવાને કારણે તેમની વિશિષ્ટ રચના અને કામ કરવાની પદ્ધતિને કારણે આવી કાર્યરીતિ બાબતોમાં વધુ છૂટછાટ મેળવવા માટે કાયદેસર રીતે હકદાર હતા. [પેરા ૩૩, ૩૪]
[૬૩૨-બી-ઈ]

૨.૨ દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતાનો ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ પક્ષકારને પ્રથમ અને દ્વિતીય અપીલના તબક્કે વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા સક્ષમ બનાવે છે. જો અપીલનો પક્ષકાર અપીલીય અદાલતને સંતોષવા માટે સક્ષમ હોય કે ટ્રાયલના તબક્કે આવા પુરાવા ફાઈલ ન કરવા માટે ન્યાયી કારણ છે અને વધારાના પુરાવા પક્ષકારોના અધિકારો નક્કી કરવા માટે સુસંગત અને ભૌતિક છે જે મુકદ્દમાનો વિષય છે, તો અદાલતે પક્ષકારને આવા વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. માત્ર અદાલતે એક પક્ષકારને અપીલમાં વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની મંજૂરી આપી તેનો અર્થ એ નથી કે અદાલતે સમગ્ર કેસ તેની તરફેણમાં નક્કી કર્યો છે અને આવા પુરાવા સ્વીકાર્યા છે. એકવાર વધારાના પુરાવાઓને રેકૉર્ડ પર લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, પછી અપીલીય અદાલતની ફરજ છે કે તે સામા પક્ષને વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની તક આપે. [પેરા ૩૭][૬૩૨-જી-એચ; ૬૩૩-એ-બી]

૨.૩ કારણ કે ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી છે અને અપીલકર્તાને વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે, તેના અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે, વિવાદિત આદેશને રદ કરવો પડશે અને પ્રતિવાદીઓને વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની તક આપવામાં આવે છે, જો તેઓ ફાઇલ કરવા માંગતા હોય. કાયદા અનુસાર ગુણદોષના આધારે દીવાની દાવાનો નવા સિરેથી નિર્ણય કરવા માટે કેસ ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે છે. [પેરા ૩૮, ૪૦][૬૩૩-સી,ઈ]

કેસ લો | સંદર્ભ |

એઆઈઆર ૧૯૬૯ કેરળ ૩૧૬ | માન્ય રાખવામાં આવ્યું | પેરા ૨૩

૨૦૦૧ (૧) એસસીઆર ૯૪૮ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૨૭

૨૦૦૧ (૩) એસસીઆર ૧૩૮ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૨૮

(૨૦૦૫) ૧૦ એસસીસી ૨૪૩ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૨૯

(૨૦૦૫) ૧૨ એસસીસી ૩૦૩ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૩૦

૨૦૧૦ (૧૧) એસસીઆર ૭૮૪ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૩૧

૨૦૧૧ (૧૦) એસસીઆર ૪૩૬ | પર આધાર રાખવામાં આવ્યો | પેરા ૩૨

સિવિલ અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર: ૨૦૦૮ ની સિવિલ અપીલ નંબર ૯૨૦.

બેંગલોર ખાતેની કર્ણાટક હાઈકોર્ટના આર.એફ.એ. નંબર ૯૩૩ ઓફ ૨૦૦૨ માં તારીખ ૨૪.૦૬.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

એસ. એન. તેરદલ, શંકર દિવાલે, સુશ્રી સુનિતા ગૌતમ, સુશ્રી સાવિત્રી તેરદલ, ડી. એસ. માહરા, અપીલકર્તા માટેના એડવોકેટ્સ.

પી. પી. સિંઘ, પ્રતિવાદીઓ માટે એડવોકેટ.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

અભય મનોહર સપ્રે, જે. ૧. આ અપીલ બેંગલોર ખાતેની કર્ણાટક હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૪.૦૬.૨૦૦૩ ના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે જે આર.એફ.એ. નંબર ૯૩૩ ઓફ ૨૦૦૨ માં આપવામાં આવ્યો હતો, જેના દ્વારા હાઈકોર્ટે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દીધી હતી અને પરિણામે, બેંગલોરના પ્રથમ એડિશનલ સિટી સિવિલ એન્ડ સેશન્સ જજ દ્વારા ઓ.એસ. નંબર ૫૫૮૮ ઓફ ૧૯૭૬ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને ડિકીને પુષ્ટિ આપી હતી.

૨. અપીલમાં સંકળાયેલા વિવાદની પ્રશંસા કરવા માટે, જે મર્યાદિત વ્યાપમાં છે, કેટલીક સુસંગત હકીકતો જણાવવી જરૂરી છે.

૩. અપીલકર્તા – ભારત સંઘ (ડિવિઝનલ રેલવે મેનેજર, બેંગલોર) વાદી છે જ્યારે પ્રતિવાદીઓ દાવામાં પ્રતિવાદીઓ છે.

૪. આ કેસમાં વિવાદ કૃષ્ણરાજપુરમ રેલવે સ્ટેશન પાસે આવેલી જમીનના પ્લોટ સાથે સંબંધિત છે, જે બેંગલોર શહેરથી લગભગ ૧૪ કિલોમીટર દૂર છે – જેની વિગતો પ્લેઈન્ટમાં દર્શાવવામાં આવી છે (જેને હવે પછી "દાવાવાળી જમીન" તરીકે ઓળખવામાં આવશે).

૫. અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ બેંગલોરની પ્રથમ એડિશનલ સિટી સિવિલ એન્ડ સેશન્સ જજની અદાલતમાં સિવિલ સૂટ નંબર ૫૫૮૮/૧૯૭૬ દાખલ કર્યો હતો જે એવી ઘોષણા માટે હતો કે તેઓ (અપીલકર્તા) દાવાવાળી જમીનના માલિક છે અને પ્રતિવાદીઓ જેમના પૂર્વજો દાવાવાળી જમીનમાં હિત ધરાવતા હોવાનો દાવો કરે છે તેમને દાવાવાળી જમીનમાં કોઈ હક, માલિકી કે હિત નથી. અપીલકર્તાએ દાવાવાળી જમીન પર તેમનો માલિકી હક્ક સાબિત કરવા માટે કેટલાક દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા હતા.

૬. પ્રતિવાદીઓએ તેમના લેખિત નિવેદનો રજૂ કર્યા અને અપીલકર્તાના માલિકી હક્કનો ઇનકાર કરતી વખતે તેમના પુરોગામીઓ દ્વારા દાવાવાળી જમીન પર પોતાનો માલિકી હક્ક હોવાનું ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેમના પુરોગામીઓએ મહેસૂલ કાર્યવાહીમાં રાજ્ય ભાડુઆત કાયદા હેઠળ દાવાવાળી જમીન પર કબજા હક્કો મેળવ્યા હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ કાર્યવાહીના આધારે, તેમના પૂર્વજોએ અપીલકર્તા સહિત દરેકને બાકાત રાખીને દાવાવાળી જમીન પર શ્રેષ્ઠ માલિકી હક્ક મેળવ્યો હતો અને માલિકી હક્ક ધરાવતા તેમના પુરોગામીના મૃત્યુ પછી તે તેમને મળ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ એવી દલીલ પણ કરી હતી કે દાવો સમય મર્યાદા (લિમિટેશન) થી બાધિત છે. ટ્રાયલ કોર્ટે રજૂઆતોના આધારે દીવાની દાવામાં ઉભા થતા મુદ્દાઓ ઘડ્યા હતા. પક્ષકારોએ પુરાવા રજૂ કર્યા.

૭. તેથી, પક્ષકારો વચ્ચે જે વિવાદ મુખ્યત્વે ઉભો થયો હતો તે એ હતો કે દાવાવાળી જમીનનો માલિક કોણ છે – અપીલકર્તા (ભારત સંઘ – રેલવે) કે પ્રતિવાદીઓના પુરોગામી?

૮. ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૧૧.૧૨.૨૦૦૧ ના ચુકાદા/ડિક્રી દ્વારા બે ગ્રાઉન્ડ પર દાવો ફગાવી દીધો હતો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે દાવો લિમિટેશનથી

બાધિત છે. એવું વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે વાદી (અપીલકર્તા) પર્યાપ્ત પુરાવાઓના અભાવે દાવાવાળી જમીન પર પોતાનો માલિકી હક્ક સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે જ્યારે પ્રતિવાદીઓ (સામાવાળાઓ) દાવાવાળી જમીન પર તેમનો માલિકી હક્ક સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યા છે.

૯. અપીલકર્તાએ વ્યથિત થઈને હાઈકોર્ટમાં પ્રથમ અપીલ કરી. અપીલમાં, અપીલકર્તાએ દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ (જેને હવે પછી "સંહિતા" તરીકે ઓળખવામાં આવશે) ના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ અરજી ફાઇલ કરી અને તેમના કેસના સમર્થનમાં વધારાના પુરાવા રજૂ કરવાની પરવાનગી માંગી. વધારાના પુરાવાઓમાં અન્ય બાબતોની સાથે દાવાવાળી જમીનના સંબંધમાં રાજ્ય જમીન મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલા દસ્તાવેજોનો સમાવેશ થતો હતો. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ, આ દસ્તાવેજો માલિકીના મુદ્દાનો નિર્ણય કરવા માટે સુસંગત અને ભૌતિક હતા અને જો દાવામાં પહેલેથી જ ફાઇલ કરેલા દસ્તાવેજો સાથે યોગ્ય રીતે તપાસવામાં આવે, તો પ્રતિવાદીઓ સહિત દરેકને બાકાત રાખીને દાવાવાળી જમીન પર અપીલકર્તાનો માલિકી હક્ક સ્થાપિત થશે. એવો પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે અપીલકર્તા આ દસ્તાવેજો ટ્રાયલ કોર્ટમાં ફાઇલ કરવામાં સક્ષમ ન હતા કારણ કે પ્રથમ, આ દસ્તાવેજો જૂના હતા; બીજું, દીવાની દાવામાં નિર્ણય જાહેર થયા પછી અપીલકર્તાને આ દસ્તાવેજોની જાણ થઈ; અને છેલ્લે, કારણ કે દસ્તાવેજો તાજેતરમાં મોટી

મુશ્કેલીથી શોધી કાઢવામાં આવ્યા હતા અને જાહેર દસ્તાવેજોના પ્રકારના હોવાથી, અપીલકર્તાને તે ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે જેથી અદાલત દાવાવાળી જમીનના સંબંધમાં માલિકીના મુદ્દાનો યોગ્ય નિર્ણય કરી શકે.

૧૦. વિદ્વાન સિંગલ જજે, ૫૦ પાનામાં ચાલતા વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા, અપીલકર્તાની પ્રથમ અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે (in limine) ફગાવી દીધી અને પરિણામે, ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદા/ડિકીને માન્ય રાખ્યો. વિદ્વાન સિંગલ જજે સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા ફાઇલ કરવામાં આવેલી અરજીને પણ એવું ઠરાવીને ફગાવી દીધી હતી કે પ્રથમ, અરજીમાં દર્શાવેલ કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ દીવાની દાવામાં વધારાના પુરાવા શા માટે ફાઇલ કરી શકાયા ન હતા તે પૂરતું કારણ નથી અને બીજું, જે વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા માંગવામાં આવ્યા છે તે ન તો ભૌતિક છે કે ન તો સુસંગત. વ્યથિત થઈને, વાદીએ આ અદાલત સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દ્વારા આ અપીલ ફાઇલ કરી છે.

૧૧. અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી એસ.એન. તેરદલ અને પ્રતિવાદીઓ માટે વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી ગિરીશ અનંતમૂર્તિને સાંભળ્યા.

૧૨. અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલે વિવાદિત ચુકાદાની કાયદેસરતા અને શુદ્ધતા પર હુમલો કરતા અનેક ગ્રાઉન્ડ્સ રજૂ કર્યા અને રજૂઆત કરી કે હાઈકોર્ટ (સિંગલ જજ) એ અપીલકર્તાની પ્રથમ અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દેવામાં ભૂલ કરી છે, તેમજ સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ ફાઇલ કરેલી અરજીને ફગાવી દેવામાં પણ ભૂલ કરી છે.

૧૩. પ્રથમ, વિદ્વાન કાઉન્સેલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે અપીલ સંહિતાની કલમ ૯૬ હેઠળની પ્રથમ અપીલના પ્રકારની હોવાથી તેને લગભગ અધિકાર તરીકે અંતિમ સુનાવણી માટે દાખલ કરવી જોઈતી હતી, જે બીજી અપીલ જેવી નથી કે જેને અંતિમ સુનાવણી માટે ત્યાં સુધી દાખલ કરવામાં આવતી નથી જ્યાં સુધી તેમાં કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ ન હોય. વિદ્વાન કાઉન્સેલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે જો અપીલ અંતિમ સુનાવણી માટે દાખલ કરવામાં આવી હોત, તો હાઈકોર્ટ પક્ષકાર તરીકે તેના પ્રથમ અપીલીય અધિકારક્ષેત્રમાં હકીકત અને કાયદાના તમામ પ્રશ્નોમાં જઈ શકી હોત અને ટ્રાયલ કોર્ટના નિષ્કર્ષથી અલગ નિષ્કર્ષ પર આવી શકી હોત.

૧૪. બીજું, વિદ્વાન કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી કે પ્રથમ અપીલ ફાઇલ કરવાનો અધિકાર એક કિંમતી કાનૂની અધિકાર હોવાથી, હાઈકોર્ટ અપીલકર્તાની પ્રથમ અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દઈને સામાન્ય રીતે આવા અધિકારને છીનવી

શકે નહીં.

૧૫. ત્રીજું, વિદ્વાન કાઉન્સેલે રજૂઆત કરી કે બંને નીચેની અદાલતોએ અપીલકર્તાનો દાવો લિમિટેશનના આધારે અને અપીલકર્તા દ્વારા દાવાવાળી જમીન પર તેમની માલિકી સાબિત કરવા માટે રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓની અપૂરતીતાના આધારે ફગાવી દેવામાં ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ, બંને તારણો હકીકતલક્ષી અને કાનૂની રીતે ટકવાપાત્ર નથી અને કેસના રેકૉર્ડની વિરુદ્ધ છે.

૧૬. ચોથું, વિદ્વાન કાઉન્સેલે ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે હાઈકોર્ટે સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીને નકારી કાઢવામાં વધુ ભૂલ કરી છે. વિદ્વાન કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ, ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજી તેમાં દર્શાવેલ ગ્રાઉન્ડ્સ પર તેમજ અરજી સાથે ફાઈલ કરેલા દસ્તાવેજોના પ્રકારને ધ્યાનમાં રાખીને મંજૂર થવાને પાત્ર હતી. વિદ્વાન કાઉન્સેલે ધ્યાન દોર્યું કે જે વધારાના પુરાવા રજૂ કરવા માંગવામાં આવ્યા હતા તે દાવાવાળી જમીન પર પક્ષકારોની માલિકીનો મુદ્દો નક્કી કરવા માટે સુસંગત હતા અને તેથી, કાયદા અનુસાર પક્ષકારોના માલિકી હક્કો નક્કી કરવા માટે તેને કેસના રેકૉર્ડ પર લેવા જોઈતા હતા.

૧૭. પાંચમું, વિદ્વાન કાઉન્સેલે ધ્યાન દોર્યું કે અરજીને ફગાવી દેતી વખતે હાઈકોર્ટનો અભિગમ ક્ષતિપૂર્ણ હતો કારણ કે હાઈકોર્ટે અરજી પર વિચાર કરતી વખતે વાસ્તવમાં વધારાના પુરાવાઓનું ગુણદોષ પર મૂલ્યાંકન કર્યું હતું અને ઠરાવ્યું હતું કે દસ્તાવેજો સુસંગત નથી. વિદ્વાન કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ, અરજી પર વિચાર કરતી વખતે આવો અભિગમ અનુમતિપાત્ર ન હતો.

૧૮. જવાબમાં, પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલે વિવાદિત ચુકાદાને સમર્થન આપ્યું અને તેને માન્ય રાખવા વિનંતી કરી. વિદ્વાન કાઉન્સેલના જણાવ્યા મુજબ, વિવાદિત ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કેસ બનાવવામાં આવ્યો નથી.

૧૯. પક્ષકારોના વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળ્યા પછી અને કેસના રેકૉર્ડના અવલોકન પર, અમને અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોમાં તથ્ય જણાય છે.

૨૦. અપીલકર્તાના વિદ્વાન કાઉન્સેલ દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ, હાઈકોર્ટે અપીલને પ્રારંભિક તબક્કે ફગાવી દેવી જોઈતી ન હતી પરંતુ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ અપીલ દાખલ કરવી જોઈતી હતી અને ત્યારબાદ પ્રતિવાદીઓને

અપીલની નોટિસ બજાવ્યા પછી અંતિમ નિર્ણય લેવો જોઈતો હતો.

૨૧. અમને રેકૉર્ડ પરથી એ પણ જાણવા મળે છે કે એક તરફ વિદ્વાન જજે અવલોકન કર્યું કે અપીલમાં "બિલકુલ કોઈ દલીલ કરવા યોગ્ય મુદ્દો નથી" અને બીજી તરફ આ અવલોકનોને સમર્થન આપવા માટે વિદ્વાન જજે ૫૦ પાના સમર્પિત કર્યા. આ પોતે જ સૂચવે છે કે અપીલમાં દલીલ કરવા યોગ્ય મુદ્દાઓ સામેલ હતા.

૨૨. કાયદાનો સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે સંહિતાની કલમ ૯૬ હેઠળ ડિકી વિરુદ્ધ પ્રથમ અપીલ દાખલ કરવાનો અધિકાર મુકદમાબાજ પક્ષકારનો કિંમતી કાનૂની અધિકાર છે. પ્રથમ અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પ્રથમ અપીલીય અદાલતનું અધિકારક્ષેત્ર ટ્રાયલ કોર્ટની જેમ જ ઘણું વિશાળ છે અને અપીલકર્તા માટે પ્રથમ અપીલમાં હકીકતના અથવા/અને કાયદાના તમામ તારણો પર હુમલો કરવાનું ખુલ્લું છે. તમામ પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવું એ પ્રથમ અપીલીય અદાલતની ફરજ છે અને તે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોથી અલગ નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે.

૨૩. તેવી જ રીતે, પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે પ્રથમ અપીલીય

અદાલતની સત્તાઓ ખરેખર આ અદાલતના વિવિધ ન્યાયિક ચુકાદાઓ દ્વારા સારી રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે અને તેથી, તે હવે અનિર્ણિત મુદ્દો નથી. આ મુદ્દા પરના કાયદાની નોંધ લેવી યોગ્ય છે.

૨૪. વર્ષ ૧૯૬૯ માં જ, વિદ્વાન જજ – વી.આર. કૃષ્ણ અચ્ચર, જે (ત્યારે તેઓ કેરળ હાઈકોર્ટના જજ હતા) કુરિયન ચાકો વિ. વરકી ઓસેફ, એઆઈઆર ૧૯૬૯ કેરળ ૩૧૬ માં સીપીસીની કલમ ૯૬ હેઠળ પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે પ્રથમ અપીલીય અદાલતને પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય કરવાની તેની ફરજની યાદ અપાવી હતી. અભિવ્યક્તિની સૂક્ષ્મ શક્તિ સાથે લેખનની તેમની વિશિષ્ટ શૈલીમાં, વિદ્વાન જજે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૧. વાદી, જે બે અદાલતોમાં અસફળ રહ્યો છે, તે તેના દાવાને ફગાવી દેવાથી વ્યથિત થઈને અહીં આવ્યો છે જે માલિકી હક્કની ઘોષણા અને કબજો પરત મેળવવા માટેનો હતો. પ્રતિવાદીએ મિલકત પર વાદીના માલિકી હક્ક તેમજ તેના કબજાનો વિરોધ કર્યો હતો અને બંને પોતાના હોવાનો દાવો કર્યો હતો. વિદ્વાન મુનસિફ, જેમણે દાવાની સુનાવણી કરી હતી, તેમણે માલિકી અને કબજા બંને પર વાદીની વિરુદ્ધ તારણો નોંધ્યા હતા. પરંતુ, અપીલમાં, વિદ્વાન સબોર્ડિનેટ જજે આખી બાબતને બહુ સહેલાઈથી અને ટૂંકમાં, થોડા વાક્યોમાં પતાવી દીધી.

૨. અપીલીય અદાલત સામાન્ય રીતે હકીકતની અંતિમ અદાલત હોય છે અને તેથી મુકદમાબાજ પક્ષકાર અપીલના તબક્કે પુરાવાઓના સંપૂર્ણ અને ન્યાયી અને સ્વતંત્ર વિચારણા માટે હકદાર છે. આનાથી ઓછું કંઈપણ તેના માટે અન્યાયી છે અને મને કોઈ શંકા નથી કે વર્તમાન કેસમાં વિદ્વાન સબોડિનેટ જજ અપીલીય અદાલત તરીકે તેમની પાસેથી જે અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે તેમાં ઘણા પાછા પડ્યા છે. જોકે અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદીના કાઉન્સેલ વચ્ચે ઉગ્ર વિવાદ છે, તેઓ આ અવલોકનમાં મારી સાથે સંમત હોય તેવું લાગે છે....."

(ભાર મૂક્યો છે)

૨૫. આ અદાલતે પણ વિવિધ કેસોમાં ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનું પુનરાવર્તન કર્યું છે અને પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે સંહિતાની કલમ ૯૬ હેઠળ અપીલીય અદાલતની સત્તાઓ નિર્ધારિત કરી છે.

૨૬. અમે કેટલાક નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપવો યોગ્ય ગણીએ છીએ.

૨૭. સંતોષ હઝારી વિ. પુરુષોત્તમ તિવારી (મૃતક) વારસદારો મારફત (૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૧૭૯ માં, આ અદાલતે (પાના ૧૮૮-૧૮૯ પર)

નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

".....અપીલીય અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોને ઉલટાવવાની અથવા પુષ્ટિ આપવાની હકુમત છે. પ્રથમ અપીલ એ પક્ષકારોનો કિંમતી અધિકાર છે અને જો કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હોય તો, સમગ્ર કેસ હકીકત અને કાયદાના પ્રશ્નો બંને પર ફરીથી સુનાવણી માટે ખુલ્લો છે. તેથી, અપીલીય અદાલતનો ચુકાદો તેના મનના સભાન ઉપયોગને પ્રતિબિંબિત કરતો હોવો જોઈએ અને રજૂ કરાયેલી રજૂઆતો સાથે ઉભા થતા તમામ મુદ્દાઓ પર અને અપીલીય અદાલતના નિર્ણય માટે પક્ષકારો દ્વારા આગ્રહ કરવામાં આવેલ મુદ્દાઓ પર કારણો દ્વારા સમર્થિત તારણો રેકૉર્ડ કરવા જોઈએ..... હકીકતના તારણને ઉલટાવતી વખતે અપીલીય અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી દલીલોની નજીકથી તપાસ કરવી જોઈએ અને પછી અલગ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે તેના પોતાના કારણો આપવા જોઈએ. આનાથી આગળની અપીલ સાંભળતી અદાલતને સંતોષ થશે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલતે તેની પાસેથી અપેક્ષિત ફરજ બજાવી છે....."

૨૮. ઉપરોક્ત અભિપ્રાય આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેંચના મધુકર

અને અન્ય વિ. સંગ્રામ અને અન્ય, (૨૦૦૧) ૪ એસસીસી ૭૫૬ ના નિર્ણયમાં અનુસરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં તે પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે પ્રથમ અપીલની અદાલત તરીકે બેસતી વખતે, તેના તારણો રેકૉર્ડ કરતા પહેલા તમામ મુદ્દાઓ અને પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ સાથે વ્યવહાર કરવો એ હાઈકોર્ટની ફરજ છે.

૨૯. એચ.કે.એન. સ્વામી વિ. ઇર્શાદ બાસિત, (૨૦૦૫) ૧૦ એસસીસી ૨૪૩ માં, આ અદાલતે (પાના ૨૪૪ પર) નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું: (એસસીસી પેરા ૩)

"૩. પ્રથમ અપીલનો નિર્ણય હકીકતો તેમજ કાયદાના આધારે લેવો જોઈએ. પ્રથમ અપીલમાં પક્ષકારોને કાયદાના પ્રશ્નો તેમજ હકીકતો બંને પર સાંભળવાનો અધિકાર છે અને પ્રથમ અપીલીય અદાલતે તમામ મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવું અને કારણો આપીને કેસનો નિર્ણય કરવો જરૂરી છે. કમનસીબે, હાઈકોર્ટે વર્તમાન કેસમાં હકીકતો અથવા કાયદા પર કોઈ તારણ નોંધ્યું નથી. પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે બેસતી વખતે, માલિકી હક્ક અંગેના તારણો રેકૉર્ડ કરતા પહેલા તમામ મુદ્દાઓ અને પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ સાથે વ્યવહાર કરવો એ હાઈકોર્ટની ફરજ હતી."

૩૦. ફરીથી જગન્નાથ વિ. અરુલપ્પા અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૧૨ એસસીસી ૩૦૩ માં, દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ ની કલમ ૯૬ ના વ્યાપ પર વિચાર કરતી વખતે, આ અદાલતે (પાના ૩૦૩-૦૪ પર) નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું: (એસસીસી પેરા ૨)

"૨. પ્રથમ અપીલની અદાલત સમગ્ર પુરાવાઓનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરી શકે છે અને અલગ નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે....."

૩૧. ફરીથી બી.વી. નાગેશ અને અન્ય વિ. એચ.વી. શ્રીનિવાસ મૂર્તિ, (૨૦૧૦) ૧૩ એસસીસી ૫૩૦ માં, આ અદાલતે આ અદાલતના અગાઉના તમામ ચુકાદાઓની નોંધ લેતા આ શબ્દો સાથે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો:

"૩. અપીલીય અદાલત/હાઈકોર્ટ દ્વારા નિયમિત પ્રથમ અપીલનો નિકાલ કેવી રીતે કરવાનો છે તે અંગે આ અદાલત દ્વારા વિવિધ નિર્ણયોમાં વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. ઓર્ડર ૪૧ સીપીસી મૂળ ડિકીઓમાંથી અપીલ સાથે સંબંધિત છે. વિવિધ નિયમોમાં, નિયમ

૩૧ આદેશ આપે છે કે અપીલીય અદાલતના ચુકાદામાં નીચે મુજબ જણાવવું જોઈએ:

(એ) નિર્ધારણ માટેના મુદ્દાઓ;

(બી) તેના પરનો નિર્ણય;

(સી) નિર્ણય માટેના કારણો; અને

(ડી) જ્યાં અપીલ કરાયેલ ડિક્રી ઉલટાવવામાં આવે અથવા બદલવામાં આવે છે, ત્યાં અપીલકર્તા જે રાહત માટે હકદાર છે તે.

૪. અપીલીય અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના તારણોને ઉલટાવવાની અથવા પુષ્ટિ આપવાની હકુમત છે. પ્રથમ અપીલ એ પક્ષકારોનો કિંમતી અધિકાર છે અને જો કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હોય તો, સમગ્ર કેસ હકીકત અને કાયદાના પ્રશ્નો બંને પર ફરીથી સુનાવણી માટે ખુલ્લો છે. તેથી, અપીલીય અદાલતનો ચુકાદો તેના મનના સભાન ઉપયોગને પ્રતિબિંબિત કરતો હોવો જોઈએ અને રજૂ કરાયેલી રજૂઆતો સાથે ઉભા થતા તમામ મુદ્દાઓ પર અને અપીલીય અદાલતના નિર્ણય માટે પક્ષકારો દ્વારા આગ્રહ કરવામાં આવેલ મુદ્દાઓ પર કારણો દ્વારા સમર્થિત તારણો રેકૉર્ડ કરવા જોઈએ. પ્રથમ અપીલની અદાલત તરીકે બેસતી વખતે, તેના તારણો રેકૉર્ડ કરતા

પહેલા તમામ મુદ્દાઓ અને પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ સાથે વ્યવહાર કરવો એ હાઈકોર્ટની ફરજ હતી. પ્રથમ અપીલ એક કિંમતી અધિકાર છે અને પક્ષકારોને કાયદાના પ્રશ્નો અને હકીકતો બંને પર સાંભળવાનો અધિકાર છે અને પ્રથમ અપીલના ચુકાદામાં કાયદા અને હકીકતના તમામ મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવું જોઈએ અને તારણોના સમર્થનમાં કારણો આપીને તેનો નિર્ણય કરવો જોઈએ. (જુઓ સંતોષ હઝારી વિ. પુરુષોત્તમ તિવારી, (૨૦૦૧) ૩ એસસીસી ૧૭૯ પાના ૧૮૮ પર, પેરા ૧૫ અને મધુકર વિ. સંગ્રામ, (૨૦૦૧) ૪ એસસીસી ૭૫૬ પાના ૭૫૮ પર, પેરા ૫.)

૫. ઉપરોક્ત હિતકારી સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વિવાદિત ચુકાદાનું અવલોકન કરતા, અમને લાગે છે કે હાઈકોર્ટ પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે તેના પર મૂકવામાં આવેલી જવાબદારી નિભાવવામાં નિષ્ફળ રહી છે. અમારા મતે, અપીલ હેઠળનો ચુકાદો અસ્પષ્ટ છે અને કોઈ પણ સુસંગત પાસાઓની નોંધ પણ લેવામાં આવી નથી. અપીલનો અસંતોષકારક રીતે નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે. નિયમિત પ્રથમ અપીલના ચુકાદાના અમારા કાળજીપૂર્વકના અવલોકન પરથી જણાય છે કે તે પ્રથમ અપીલની અદાલત પાસેથી અપેક્ષિત વિચારણાઓમાં પાછો પડે છે. તે મુજબ, બંને પક્ષકારોના

દાવાના ગુણદોષમાં ગયા વિના, અમે હાઈકોર્ટના વિવાદિત ચુકાદા અને ડિક્રીને રદ કરીએ છીએ અને કાયદા અનુસાર તેના નવા નિકાલ માટે નિયમિત પ્રથમ અપીલ હાઈકોર્ટને પરત મોકલીએ છીએ."

૩૨. ઉપરોક્ત કેસો પર આ અદાલતે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિ. એમસન્સ ઇન્ટરનેશનલ લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૧૨ એસસીસી ૧૭૪ માં સમાન સિદ્ધાંતનો પુનરોચ્ચાર કરતી વખતે આધાર રાખ્યો હતો.

૩૩. આ આપણને સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજીના સંબંધમાં આગામી પ્રશ્ન પર લઈ જાય છે. અમારા ગંભીર મતે, હાઈકોર્ટે બીજી ભૂલ ત્યારે કરી જ્યારે તેણે અપીલકર્તા દ્વારા સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ ફાઈલ કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દીધી. આ અરજી, અમારા મતે, એક કરતા વધુ કારણોસર મંજૂર થવી જોઈતી હતી.

૩૪. પ્રથમ, અરજીનો વિરોધ કરવા માટે કોઈ નહોતું. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રતિવાદીઓને ન તો અપીલની નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી અને ન તો અરજી બજાવવામાં આવી હતી અને તેથી તેઓએ અરજીનો વિરોધ કર્યો ન હતો. બીજું, અપીલકર્તાએ અરજીમાં ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તેઓ શા માટે દીવાની

દાવામાં અગાઉ વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરી શક્યા ન હતા અને અપીલના તબક્કે આવા પુરાવા ફાઇલ કરવામાં તેમના તરફથી શા માટે વિલંબ થયો હતો. ત્રીજું, અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનોને સોગંદનામા સાથે સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું, જેનું કોઈ ખંડન થયું ન હતું. ચોથું, અરજીમાં જરૂરી વિગતો પણ હતી કે અપીલમાં સંકળાયેલા વાસ્તવિક વિવાદનો નિર્ણય કરવા માટે વધારાના પુરાવા શા માટે જરૂરી હતા. પાંચમું, વધારાના પુરાવા જાહેર દસ્તાવેજોના પ્રકારના હોવાથી અને દાવાવાળી જમીન સાથે સંબંધિત હોવાથી, તેને રેકૉર્ડ પર લેવા જોઈતા હતા અને છેલ્લે, અપીલકર્તા ભારત સંઘ હોવાથી તેમની વિશિષ્ટ રચના અને કામ કરવાની પદ્ધતિને કારણે આવી કાર્યરીતિ બાબતોમાં વધુ છૂટછાટ મેળવવા માટે કાયદેસર રીતે હકદાર હતા.

૩૫. આ તમામ કારણોસર, અમારો અભિપ્રાય છે કે સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૨૭ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી મંજૂર થવાને પાત્ર હતી અને તે મુજબ અપીલકર્તાને વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપીને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૩૬. પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન કાઉન્સેલે જોકે એવી દલીલ કરી હતી કે વધારાના પુરાવા અપીલ/દાવાનો નિર્ણય કરવા માટે સુસંગત નથી. તેમણે એમ પણ ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે અપીલકર્તાએ અપીલના તબક્કે આવા પુરાવા ફાઇલ

કરવા માટે ઓર્ડર જા નિયમ ૨૭ હેઠળ જરૂરી કોઈ કારણ રજૂ કર્યું નથી. ઉપર આપેલા કારણોના પ્રકાશમાં અમે આ રજૂઆતથી પ્રભાવિત નથી. આ રજૂઆત તે મુજબ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૩૭. સંહિતાનો ઓર્ડર જા નિયમ ૨૭ એ એક એવી જોગવાઈ છે જે પક્ષકારને પ્રથમ અને દ્વિતીય અપીલના તબક્કે વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવા સક્ષમ બનાવે છે. જો અપીલનો પક્ષકાર અપીલીય અદાલતને સંતોષવા માટે સક્ષમ હોય કે ટ્રાયલના તબક્કે આવા પુરાવા ફાઈલ ન કરવા માટે ન્યાયી કારણ છે અને વધારાના પુરાવા પક્ષકારોના અધિકારો નક્કી કરવા માટે સુસંગત અને ભૌતિક છે જે મુકદ્દમાનો વિષય છે, તો અદાલતે પક્ષકારને આવા વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. આખરે, અદાલતે પક્ષકારોને વાસ્તવિક ન્યાય કરવાનો છે. માત્ર અદાલતે એક પક્ષકારને અપીલમાં વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની મંજૂરી આપી તેનો અર્થ એ નથી કે અદાલતે સમગ્ર કેસ તેની તરફેણમાં નક્કી કર્યો છે અને આવા પુરાવા સ્વીકાર્યા છે. ખરેખર એકવાર વધારાના પુરાવાઓને રેકૉર્ડ પર લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, પછી અપીલીય અદાલતની ફરજ છે કે તે સામા પક્ષને વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઈલ કરવાની તક આપે.

૩૮. કેસ પર આવતા, કારણ કે અમે અપીલકર્તા દ્વારા સંહિતાના ઓર્ડર જા

નિયમ ૨૭ હેઠળ કરવામાં આવેલી અરજી મંજૂર કરી છે અને અપીલકર્તાને વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની મંજૂરી આપી છે, તો તેના અનિવાર્ય પરિણામ તરીકે, વિવાદિત આદેશને રદ કરવો પડશે અને પ્રતિવાદીઓને વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની તક આપવામાં આવે છે, જો તેઓ ફાઇલ કરવા માંગતા હોય.

૩૯. બીજું અનિવાર્ય પરિણામ એ છે કે કેસ કાં તો હાઈકોર્ટને અપીલનો ગુણદોષ પર નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે અથવા ટ્રાયલ કોર્ટને કાયદા અનુસાર દીવાની દાવાનો ગુણદોષ પર નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે પરત મોકલવો પડશે.

૪૦. વિવાદના સ્વરૂપ અને જે રીતે દાવા/અપીલનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો તેને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે પક્ષકારોના હિતમાં, કેસને ટ્રાયલ કોર્ટ (ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ, બેંગલુરુ) ને કાયદા અનુસાર ગુણદોષ પર દીવાની દાવાનો નવેસરથી નિર્ણય કરવા માટે પરત મોકલવો યોગ્ય ગણીએ છીએ.

૪૧. અગાઉની ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, અપીલ સફળ થાય છે અને મંજૂર

કરવામાં આવે છે. વિવાદિત ચુકાદો અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ ચુકાદો/ડિક્રી પણ રદ કરવામાં આવે છે.

જરૂર. દીવાની દાવો હવે તેના મૂળ સ્થાને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. ટ્રાયલ કોર્ટ, એટલે કે, ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ બેંગલુરુને ગુણદોષના આધારે દીવાની દાવાની ફરીથી સુનાવણી કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. અપીલકર્તા દ્વારા ફાઇલ કરાયેલા વધારાના પુરાવા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવે છે. પ્રતિવાદીઓને તેમના કેસના સમર્થનમાં વળતા પુરાવા તરીકે વધારાના પુરાવા ફાઇલ કરવાની તક આપવામાં આવે છે. પક્ષકારો જો ઈચ્છે તો તેમની રજૂઆતોમાં સુધારો કરવા માટે સ્વતંત્ર છે અને જે પુરાવા પહેલેથી રજૂ કરવામાં આવ્યા છે તે ઉપરાંત તેમના સંબંધિત કેસના સમર્થનમાં વધુ વધારાના મૌખિક પુરાવા રજૂ કરવા અને અપીલના તબક્કે ફાઇલ કરેલા દસ્તાવેજો સાબિત કરવા માટે સ્વતંત્ર છે.

જૃૃ. દીવાની દાવાની સુનાવણી કરતી વખતે, અદાલત તેના વિવેકાધિકાર મુજબ અથવા કોઈપણ પક્ષકારની વિનંતી પર, જે પણ હોય તે મુજબ, દાવાવાળી જમીનના સંબંધમાં રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેની ચોક્કસ જગ્યા, વિસ્તાર, સીમાઓ વગેરેની ચકાસણી કરવા માટે સ્થળ નિરીક્ષણ કરવા માટે સંહિતાના ઓર્ડર ૨૬ ની જોગવાઈઓનો સહારો લઈને

યોગ્ય રીતે કોઈ નિવૃત્ત સરકારી મહેસૂલ અધિકારીને કોર્ટ કમિશનર તરીકે નિમણૂક કરવા પર વિચાર કરી શકે છે.

૪૪. ટ્રાયલ કોર્ટે રજૂઆતો અને પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓના આધારે સખત રીતે કાયદા અનુસાર દીવાની દાવાનો નિર્ણય કરવાનો રહેશે, જે બંને નીચેની અદાલતોના કોઈપણ અવલોકનો, દલીલો અને તારણોથી પ્રભાવિત થયા વિના, જે હવે રદ કરવામાં આવ્યા છે.

૪૫. અમે એ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અમે ગુણદોષ પર કોઈ પણ રીતે કોઈ તારણ નોંધવાનું ટાળ્યું છે.

૪૬. કારણ કે દીવાની દાવો ઘણો જૂનો છે, અમે ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ બેંગલુરુને દીવાની દાવાનો ઝડપથી અને પ્રાધાન્યમાં પક્ષકારો તેમની સમક્ષ હાજર થયાની તારીખથી ૬ મહિનાની અંદર નિર્ણય લેવા નિર્દેશ આપીએ છીએ. પક્ષકારોએ ૦૧.૦૮.૨૦૧૬ ના રોજ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ બેંગલુરુ સમક્ષ હાજર થવાનું રહેશે.

૪૭. કેસનો અસલ રેકૉર્ડ, જો મંગાવવામાં આવ્યો હોય, તો તરત જ ટ્રાયલ કોર્ટ

(ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ જજ, બેંગલુરુ) ને મોકલવામાં આવે જેથી પક્ષકારોના હાજર થવાની તારીખ પહેલાં તે સંબંધિત અદાલત સુધી પહોંચી જાય.

૪૮. કોઈ ખર્ચ નહીં.

બાબત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવી.

કલ્પના કે. ત્રિપાઠી

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.